

**MICROTOPONÍMIA
ACTUAL DE L'ANTIGA POSSESSIÓ
DE BINITAREF (SINEU)**

Antoni Ginard Bujosa

Andreu Ramis Puig-gròs

Joan Vanrell Torelló

INTRODUCCIÓ

La possessió de Binitaref s'estenia a ponent del terme de Sineu, des del nucli de població, entre els camins de Ciutat i de Costitx, i fins a les possessions de Son Marron (Llorito) i sa Casa Baixa (Sineu). La seva segregació i establiment han dotat aquesta vasta extensió (280,80 quarterades o devers 199 hectàrees) d'una microtoponímia molt rica, que esgranarem i lligarem amb alguns topònims històrics i amb l'evolució de la propietat.

Les terres de Binitaref se situen a l'oest de l'antic terme de Sineu, cap al límit amb Senccelles (actualment, Costitx i Llorito).¹ Les divisions municipals separaren tres propietats històriques contigües: Binitaref, dins el terme de Sineu; Son Marron, dins el terme de Llorito –marcant el límit amb Sineu–, i Son Joan Arnau, que té terres dins Llorito i Sineu. Les divisions de la propietat matriu han donat lloc, alhora, a Binitaref Vell i Binitaref Nou.²

GÈNESI I EVOLUCIÓ DEL TREBALL

Aquest treball té un origen i un desenvolupament en el temps ben particulars. Els primers resultats del recull toponímic de l'antiga possessió de Binitaref (Sineu) foren presentats en format de comunicació amb motiu de la XXIX Jornada d'Antroponímia i Toponímia, organitzada pel Gabinet d'Onomàstica de la Universitat de les Illes Balears, que tingué lloc a Algaida, el dia 4 d'octubre de 2019.

Aquella primera exposició incorporava el recull de la microtoponímia actual i històrica de les terres de Binitaref, el trasllat de la toponímia actual a una sèrie de plànols de base topogràfica, amb el complement d'un estudi sobre l'evolució històrica de la propietat (que, en part, tenia l'objectiu d'explicar alguns dels topònims actuals o desapareguts).

No obstant això, immediatament després d'aquella jornada, cap a final de 2019 i durant els primers mesos de 2020, continuàrem el treball que havíem començat sobre Binitaref, fins a ampliar-lo de manera molt considerable. Quan l'Ajuntament de Sineu havia manifestat l'interès a editar-lo, la publicació es veié afectada per la crisi i l'aturada derivada de la COVID-19.

Per això, a causa de les circumstàncies i per evitar duplicitats innecessàries, a l'hora de preparar el text definitiu de la comunicació per a la XXIX Jornada d'Antroponímia i Toponímia, hem reduït notablement el contingut d'acompanyament i ens hem centrat a presentar sobretot el recull de la microtoponímia de l'antiga possessió de Binitaref i els plànols de la toponímia actual.

Quant al treball ampliat sobre Binitaref, la nostra confiança és que pugui veure la llum publicat en format de llibre.³ Déu volent.

UN ORIGEN ISLÀMIC

L'estructura de les terres de Binitaref s'ha de remuntar a l'època islàmica. Per raons històriques i de documentació toponímica, les terres del *Rafal de Binitaref* s'han de relacionar amb una unitat del Llibre del Repartiment (1232).

1 Pel que fa a la partió i fitació de l'antic terme de Sineu, cal esmentar les fites amb Llorito i Costitx (de 1889) núm. 73 (sa Casa Baixa / Binitaref / Son Marron / Son Munar [UTM 497181.4388759]) i núm. 74 (sa Casa Baixa / Torrentera / Son Munar [UTM 497004.4388977]) (VANRELL, 2015: 55).

2 Una diferenciació entre Binitaref Vell i Binitaref Nou sembla lògica vista des de fora. En canvi, com podem comprovar, els informadors locals no entren aquests dos topònims.

3 Vegeu GINARD BUJOSA, Antoni; RAMIS PUIG-GRÓS, Andreu; VANRELL TORELLÓ, Joan (2021) *De Banu Tarif a Binitaref. Història i territori*. Mallorca: Ajuntament de Sineu.

El *Rahal Beni Taref*, de nou jovades, fou assignat a Domingo Clavell (set jovades) i a Berenguer de Sant Melió (dues jovades). El mot *Binitaref* és una pervivència toponímica i les terres de l'antic rafal s'han identificat amb les actuals de Binitaref i les confrontants de Son Marron, al terme de Llorito (RAMIS I ROSSELLÓ BORDOY, 2008: 124-126). Pel que fa al topònim Binitaref, Miquel Barceló (1984) en vincula l'origen al clan dels Banû Tarîf. Segons Barceló, Ibn Hazm fa esment d'un clan Banû Tarîf, de la tribu Maşmūda, instal·lat a la zona d'Osuna, identificació compartida per Al-Bakrî, que els situa igualment en el territori Maşmūda, tot limitant amb els agrupaments Sanḥaḥa, a la zona de Ṭanḥa. Hores d'ara, Binitaref és un topònim viu que designa l'antiga possessió on romanen restes d'un sistema de captació d'aigua de tradició andalusí definit com un qanât (BARCELÓ, CARBONERO, MARTÍ, ROSSELLÓ-BORDOY, 1986: 117-124). De fet, hi ha restes d'un antic qanât i d'una zona irrigada per la presència de recursos hídrics.⁴

Tot fa pensar en una ocupació més o menys intensa des de la prehistòria.⁵ No obstant això, la conquesta catalana trastocà l'estructura d'assentaments i explotacions islàmiques. La transformació ocasionada per la nova dominació feudal és poc coneguda i els intents d'identificació amb les unitats d'explotació anteriors a la conquesta catalana han donat lloc a hipòtesis diverses.⁶

DE LA TOPONÍMIA HISTÒRICA A LA TOPONÍMIA ACTUAL

El topònim major de Binitaref és una pervivència toponímica des del segle XIII. En l'àmbit estudiat, podem esmentar una sèrie de topònims documentats històricament, alguns dels quals s'han mantingut i d'altres només en tenim constància documental i de difícil localització.

4 Descriu al *Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal de Sineu* (2013). *Coves i font de mina de Binitaref Vell* (SIN-A013).

5 Coves descrites al *Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal de Sineu* (2013). **Cova de Son Costa** (SIN-A014). Cova artificial distribuïda en quatre cambres i tres entrades (tal volta dues entrades hagin estat eixamplades per a una reutilització posterior). La primera entrada és l'obertura més gran. Una pilastra central forma dues entrades, que donen a un espai tancat per cinc murs de pedra i dos portals, que delimiten i compartimenten l'espai interior. Encara s'hi observen tres bancals de pedra que servien com a menjadores per al bestiar. L'hipogeu pròpiament talaiòtic de la primera cambra consistiria en un ampli espai amb quatre pilastres exemptes, més una sèrie d'orificis cap a l'exterior per què hi entràs llum (quatre, en total, més les dues entrades). Alguns d'aquests orificis estan tapiats totalment o parcialment. El portal modern de l'esquerra dona a un espai, al final del qual hi ha dos túnels que comuniquen amb les altres cambres. El túnel de la dreta duu a una petita cambra de forma rectangular, mentre que el de l'esquerra comunica amb la tercera i quarta cambres. La tercera cambra consisteix en un primer espai de doble altura més un altre rectangular d'uns 7 m de llargària i entre 1,84 i 1,75 m d'alçada. La tercera cambra està comunicada amb la quarta per un gran graó excavat a la roca. La darrera cambra també comunica amb l'exterior mitjançant un portal amb escalons excavats a la roca i encara conserva restes de mosses per encaixar-hi la llosa de tancament de pedra. La cronologia és d'època talaiòtica (1000 aC – 654 aC). Declarat BIC, Decret 2563/1966, de 10 de setembre. BOE 243, 11/10/1966. A la Carta Arqueològica apareix amb el codi 47/40.

Cova de Can Curolla. Establert de Son Costa (SIN-A015). Cova natural amb un mur de tancament modern. Ha estat clarament utilitzada com a establia. Just al costat, hi ha edificada una caseta de marès amb un afegit més modern de blocs, que acaba just damunt la cova. L'obertura és d'uns 20 m² i, tot i que sigui prou ampla, l'entrada de la cova no es localitza ben bé fins que s'hi és ben a prop. A l'interior, s'hi troba una menjadora de fusta i unes menjadores de test, així com ceràmica moderna en superfície. També hi ha restes de fems i vegetació.

6 Una primera aproximació a la identificació d'aquestes unitats la podeu trobar a RAMIS I ROSSELLÓ BORDOY, 2008: 124-126, i a GINARD I RAMIS, 2008: 40-45.

TOPÒNIMS DOCUMENTATS

<p>Garí → Son Garí → Son Gri Hipotèticament, un dels topònims més antics seria el de Son Garí, a l'extrem de ponent del terme de Sineu, i hauria donat lloc als topònims actuals (núm. 158 i 159) Son Gri de na Catalina Ferrer i Son Gri de n'Antònia Ferrer, a més del núm. 166, camí de Son Gri. Hauríem d'afegir-hi encara el sementer de Son Gri, dins la veïna possessió de Son Marron (Llorito). Potser té l'origen en els Garí, documentats el 8 d'octubre de 1441, quan Arnau Gual de l'alqueria de Binitaref col·loca en matrimoni la seva filla Valença amb Antoni Garí, fill de Mateu Garí (ARM R-301, f. 48).</p>
<p>El Ginjoler Topònim de localització desconeguda, documentat el 6 de febrer de 1454, per venda a Pere Arnau d'unes tanques de terra i garriga del rafal Binitaref, al lloc dit del Ginjoler, alou de Bonifaci Morro per 30 £, confrontant amb les comes de les Alzines (ARM P-293 f. 168).</p>
<p>Comes de les Alzines Topònim de localització desconeguda, documentat igualment el 6 de febrer de 1454 com a confronta del lloc dit del Ginjoler (ARM P-293 f. 168).</p>
<p>Son Gil → possessió de Mateu Frontera → Son Frontera → Son Alzamora Segons el capbreu de 18 de febrer de 1592, s'identifica amb Son Frontera (actual Son Alzamora), a tramuntana de Binitaref, entre la Casa Baixa, Son Oliver i Son Pere. Segons els estims de 1578, una possessió dita antigament Son Gil era de Damià Frontera, en alou de mossèn Joan Arnau, valorada en 1.500 £. L'any 1598, era propietat de Mateu Frontera, amb 150 quarterades de terra. Procedia d'una segregació de l'antiga alqueria de Binitaref. L'any 1858, Son Frontera era propietat de Pere Raimundo Real i Gibert, i tenia una extensió de 90 quarterades, 3 quartons i 42 destres.</p>
<p>Possessió de Mateu Frontera → sa Casa Baixa Les terres de Mateu Frontera també donaren lloc a l'actual topònim de sa Casa Baixa, documentada el 1685 com la <i>Case Baxe de Son Frontera</i>, de Damià Frontera, valorada en 500 £ (MULET, VALERO I SASTRE, 2010: 90 i 94).</p>
<p>Possessió de Leonard Arnau → Son Marron (Llorito)</p>
<p>Camí reial pel qual es va de la vila de Sineu a Ciutat → carretera Vella de Sineu</p>
<p>Sort d'Antoni Company, dita las corteradas [?] Topònim conegut pel capbreu de 18 de febrer de 1592, que confronta amb dues quarterades d'uns establiments de quatre quarterades de terres de Binitaref, documentats els anys 1578 i 1579. De localització desconeguda, propera al camí de Costitx i al camí de Sineu a Palma.</p>
<p>El camí de Sineu [a Costitx] Anomenat també via pública que va a la vila de Sencelles (1578).</p>
<p>Possessió d'en Costa → Son Magí Costa Possessió d'en Costa, de Pere Joan Costa de la Ritxola, segons capbreu de 18 de febrer de 1592. És una part de l'antiga possessió de Serritxola, que confrontava per la part de migjorn amb Binitaref (camí de Costitx mediant). Actualment, anomenada Son Magí [Costa]. No s'ha de confondre amb l'establiment de Binitaref, documentat el 1858, i actualment denominat Son Costa, situat a llevant de les antigues terres de Binitaref i a migjorn del camí de Sineu a Costitx, entre Son Ratet, Son Feina i la paret divisòria.</p>
<p>Hort de Binitaref L'hort de Binitaref s'esmenta explícitament a partir del cadastre 1601. Històricament, fou objecte de contracte de lloguer per separat de la possessió. El 1818 l'hort tenia una quarterada, que a la toponímia actual podem associar amb el núm. 146 i 145. Vinculat a un qanat o font de mina, que igualment podríem associar amb els topònims actuals del pou, de la canaleta i dels safareigs (núm. 153-157).</p>

Vinya i vinya Vella

Sens dubte, hi havia una extensió dedicada a vinya, documentada a partir del cadastre de 1601. Posteriorment, a causa de la pesta de 1652, el lloc anomenat la vinya Vella fou destinat a cementiri. Actualment, es manté el topònim sa Vinya (núm. 150).

Coves de les Forques → ses Coves

Topònim documentat el 3 de novembre de 1644 (ARM T-90, f. 162v). Identificable amb ses Coves (núm. 74 dins Son Costa).

Camp del Pouet → es sementer des Pouet (?)

Topònim documentat el 6 de gener de 1645 (ARM T-90, f. 167-170v). Actualment, perviu en es Pouet (núm. 152) i es sementer des Pouet (núm. 151).

UN MAPA DE 1796

Arran d'un plet entre la Universitat de Sineu i la propietat de Binitaref, es disposa d'un mapa de 1796 (ARM AA Plets civils 53/24). Fou un plet dels regidors de la vila de Sineu contra Salvador Truyols Vallés, per drets sobre terres comunals.⁷ S'inclou en un expedient de 216 fulls que incorpora un mapa de visura (f. 129). És un mapa sense títol, manuscrit, a tinta, sobre paper verjurat, de 330 x 415 mm, amb marca d'aigua (Guarro), que té una vista de Sineu (a la part superior), el mapa i la llegenda al marge esquerra. D'autor desconegut, no té escala i té una orientació desplaçada cap a gregal (NE), amb el nord cap a l'angle superior de l'esquerra.

El mapa representa un espai situat entre els camins de Sineu a Costitx i de Sineu a Ciutat, fins a la partió amb Son Marron (a l'anomenat serral de Son Marron). S'hi dibuixen els camins, un molí de vent; les cases de Binitaref; diverses peces de terra (7, 16 i 21); el clot de l'Argila (8), la tanca rodona (9) i el comellar de l'ordi (12), de forma circular; les coves de Binitaref (10), amb tres petits semicercles; un cadafal o patíbul per indicar les Forques (11); la paret mitgera de les Comunes (13); la pleta de Binitaref (15) i el cementiri (18); l'hort (17) i la fita de divisió de Son Marron, Binitaref i la Casa Baixa (19).

Aquest mapa, sense escala, mostra una sèrie de topònims i elements interiors assenyalats per números i altres topònims sense numerar.

1. Villa de Sineu

Vista en perspectiva de la vila de Sineu des de ponent, sens dubte extreta de la vinyeta del mapa de Mallorca patrocinat per Antoni Despuig (1785). És diferent de la vista en perspectiva des de migjorn del plànol de Sineu, de Berard (1786).

2. tierras qe. confinan con el Predio Binitaref

És un espai situat entre l'anomenat camí de Binitaref i el nucli de població. Segons alguns documents, les terres de Binitaref arribaven a les primeres cases del nucli urbà (*a los simientos de la villa*, ARM AA 53/24, f. 5).

3. Camino qe. desde Sineu và á Costitx

És el camí de Sineu a Costitx, continuat dins l'actual nucli urbà pel carrer *camí vell de Costitx*, que segueix pel carrer *dels Aljubs*.

⁷ Segons el testimoni de l'agost de 1796 de Matheo Ferriol àlies Metge, teixidor, veí de Sineu, de 71 anys i que no sabia escriure, Binitaref comença al serral de Son Marron i acaba al figueral Novell i que, des de la paret mitgera fins al molí de vent, és la comuna dels moradors (ARM AA 53/24, f. 73v).

<p>4. <i>Camino qe. va á Binitaref desde la Villa</i> Camí de difícil localització, anomenat de Binitaref. La seva funció primordial hauria estat connectar el camí de Palma amb el camí de Costitx. Segons documentació de 1796, el límit de Binitaref arribaria a la creu d'en Pastor, situada a la confluència dels camins de Ciutat i de Llorito. Una possible hipòtesi d'ubicació del camí de Binitaref podria coincidir amb l'actual carrer de Ramon Lull, que, des de la creu d'en Pastor, va en direcció cap al camí de Costitx. El punt feble d'aquesta proposta és que el carrer s'interromp a les cases de Son Ratet.</p>
<p>5. <i>Camino qe. de Sineu va á Palma</i> Correspon a l'actual carretera de Sineu a Palma (Ma 3011).</p>
<p>6. <i>Selva de Binitaref</i> 7. <i>Noval de Binitaref</i> Corresponen a espais de garriga i de rotes situables dins l'actual àmbit de Son Costa i de Son Feina. El número 7 apareix definit a l'expedient com les rotes del Clot de l'Argila (ARM AA 53/24, f. 175v-176).</p>
<p>8. <i>Oyo de la Argila</i> Indret ben representat a la part del camí de Palma, situable dins Son Feina amb el topònim es clot d'Argila (núm. 49).</p>
<p>9. <i>tanca redona que es un Noval</i> Un altre indret objecte de roturació, probablement situable dins Son Costa.</p>
<p>10. <i>Cuevas de Binitaref</i> 11. <i>Horcas</i> Aquest dos topònims del mapa, ben interessants, es poden identificar amb l'esmentat topònim històric de les coves de les Forques. El mapa de 1796 representa per separat l'indret de les coves i, prop del camí de Palma, un dibuix d'un cadafal que indicaria la ubicació de les forques. Actualment, les coves les situam dins Son Costa (núm. 74), amb la denominació de ses Coves, sa cova des Moros i sa cova de sa Trona.</p>
<p>12. <i>Comellar del ordi</i> Topònim d'ubicació desconeguda situable dins Son Costa, a prop del camí de Costitx.</p>
<p>13. <i>Pared medianera qe. pretenden los Regidores divide las Comunas qe. suponen ser todo el nu.º 6</i> Aquesta paret, actualment conservada, marca una línia recta del camí de Costitx fins al camí de Ciutat, de poc més de 850 metres, que coincideix amb el límit de les terres de Son Costa i dels establiments de Binitaref a ponent (núm. 75-95). L'objecte del plet és la construcció de la paret que esta haciendo en el camino que de esta villa de Sineu pasa a la Ciudad de Palma por motivo que siempre se ha tenido dicha selva por comuna des de la pared que llaman divisorio (ARM AA 53/24, f. 1-1v).</p>
<p>14. <i>Casas de Binitaref</i> Cases de Binitaref [Vell] o Binitaref d'en Toni Ferrer (núm. 133).</p>
<p>15. <i>Pleta de Binitaref</i> Espai de pleta suposadament situable a l'entorn de sa Pleta (núm. 96), dins Binitaref d'en Miquel de Son Tell.</p>
<p>16. <i>La Sementera</i> Espai difícil de situar, que podria coincidir amb el topònim es sementer Gran (núm. 147), a llebeig de les cases de Binitaref Vell.</p>
<p>17. <i>Huerto</i> Hort de Binitaref (núm. 146).</p>
<p>18. <i>Sementerio</i> El mapa de 1796 manté el topònim generat arran de la pesta de 1652, que ocupava l'espai de la vinya Vella, potser identificable amb el topònim .(núm. 150), a ponent de les cases de Binitaref Vell.</p>

<p>19. <i>Mojon qe. divide Son Marron Binitaref y la Casa baxa</i> Fita que marca els límits de les propietats de Binitaref, Son Marron i sa Casa Baixa. El número 19 està ocult en el plec del mapa de 1796.</p>
<p>20. <i>Molino establecido por Dn Diego Costa a Gabriel Font-cuberta, llamado de Binitaref.</i> Molí de vent que el mapa de 1796 dibuixa entre l'esmentat camí de Binitaref [4] i la vila. Aquest molí de vent, anomenat de Binitaref, seria l'antic molí d'en Gorrea, per Gabriel Fontcoberta, àlies Gorrea, actualment desaparegut. Segons la definició, l'hauria establert Diego Costa a Gabriel Fontcoberta. Sense conèixer-ne la ubicació exacta, el podríem associar amb el topònim urbà es <i>Molinot</i> (núm. 01), al carrer de la Gerreria.</p>
<p>21. <i>Pared divisoria entre son Marron y Binitaref</i> Límit de les propietats de Binitaref i Son Marron, que coincideix amb l'actual divisòria dels termes municipals de Sineu i Llorito.</p>

A més dels topònims esmentats, el mapa de 1796 inclou altres topònims sense numerar.

<p><i>Son Oliver</i> Propietat situada a tramuntana de Binitaref (camí de Costitx mediant) que confronta amb Serritxoleta, Son Frontera, sa Casa Baixa i Binitaref. Des de 1684, està vinculada a la família Costa, traslladada a Pollença.</p>
<p><i>Case baxa</i> Propietat situada a mestral de Binitaref (camí de Costitx mediant).</p>
<p><i>Son Marron</i> Propietat situada a ponent de Binitaref (paret mediant).</p>
<p><i>tierras de Juan Bautt^a. Riera Notario.</i> Indret ubicat a migjorn del camí de Ciutat (Ma 3011). Poden tenir relació amb les terres d'Antoni Riera, esmentades en el capbreu de 18 de febrer de 1592 (ARM AA 53/24, f. 123). Parcialment coincidents amb les terres de Son Mir, que el 1698 pertanyen a Gabriel Riera, notari, amb cases i 22 quarterades. Els segles XVII-XVIII també era anomenat sa Teulera (GEM, 11: 31). L'activitat de la teulera s'explicaria per la seva proximitat al clot de l'Argila (núm. 49).</p>

Per altra part, l'expedient del plet de 1796 amplia la informació sobre alguns topònims i en documenta d'altres:

<p><i>Molí de Binitaref o molí d'en Gorrea</i> Segons algunes fonts, les terres de Binitaref arribaven fins al molí <i>que llaman de Binitaref</i>. És l'anomenat molí d'en Gorrea, que el 20 de juny de 1796, tenia la <i>V^a de Ant^o Fontcuberta alias Gorrea, que és a las inmediaciones de la Villa</i> (ARM AA 53/24, f. 11-12v). Aquest molí de vent tendria l'origen, per establiment de 14 de març de 1661, a Antoni Pasqual d'una quarterada, on es construí el molí. El 21 d'octubre de 1691, s'establí a Gabriel Fontcoberta, àlies Gorrea, una quarterada de terra i molí de vent. El 8 de setembre de 1712, s'establí a Gabriel Fontcoberta una altra quarterada (ARM AA 53/24, f. 138). L'any 1695, es relaciona Elisabet Vallcanera, viuda de Gabriel Fontcuberta, un molí de vent (MULET, ROSSELLÓ i SALOM, 2001: 303). Com hem dit, el molí, actualment desaparegut, podria associar-se al topònim urbà es <i>Molinot</i> (núm. 01), al carrer de la Gerreria.</p>
--

<p><i>el comellar den Ribellas</i> Les obres efectuades al camí de Sineu entre 1869 i 1871 donaren lloc al pagament, per part de l'Ajuntament, d'una indemnització per <i>unos siete destres de terreno que le ocupará el bancal que deberá construir este Ayuntamiento para alzar el Comellar den Ribellas</i> (GRIMALT, 2003: 181). Per les característiques del relleu, podria ubicar-se a l'actual clot d'en Sòller (núm. 42), a tocar del camí de Ciutat (ARM AA 53/24, f. 11-12v).</p>
<p><i>Rotes del clot de l'Argila</i> Associables amb el topònim es clot d'Argila (núm. 49), dins Son Feina (ARM AA 53/24, f. 11-12v).</p>
<p><i>Coves de les Forques</i> Són ses Coves (núm. 74), dins Son Costa. Les coves de les Forques s'usaven com a sedadors, dels quals se n'extreien els fems (segons contracte de lloguer de 3 de novembre de 1644). L'any 1796, se citen les <i>Cuevas tambien llamadas de Binitaref y conosidas por parte del mismo en tanto que sirven y han servido siempre a sus conductores para tener en ellas guardado los carneros del Predio aprovechandose su estiercol y de la comodidad que dan</i> (ARM AA 53/24, f. 11-12v).</p>
<p><i>Serral de Son Marron</i> Collet al camí de Sineu a Palma (Ma 3110), situat a prop de la divisòria entre Son Marron i Binitaref. Esmentat l'any 1796, <i>este Predio [Binitaref] empieza al cerro de Son Marron en Camino que de la Ciudad va â aquella villa y acaba â los simientes de ella</i> (ARM AA 53/24, f. 172-172v).</p>
<p><i>Creu d'en Pastor</i> Creu de terme situada a la confluència dels camins de Sineu a Palma i de Sineu a Llorito. La creu d'en Pastor s'identifica amb la creu de la Quintana Nova, que l'any 1632 fou reconstruïda de bell nou i anomenada creu d'en Pastor el 19 d'octubre de 1651 (MULET, ROSSELLÓ I SALOM, 2001: 295). Cartografiada per Jeroni de Berard (1786), amb la denominació <i>cruz del Pastor</i>. Considerada un dels límits de les terres de Binitaref. La creu actual fou obrada (1884) segons un projecte de Bartomeu Ferrà i és d'estil neogòtic. És una còpia de la creu de 1632 (VANRELL, 2017: 53-55).</p>
<p>COMUNA Topònim desaparegut que designaria els terrenys reclamats com a d'ús comunal objecte del plet de 1796. Segons el testimoni de <i>Matheo Ferriol àlies Metge</i>, teixidor, veí de Sineu, de 71 anys i que no sabia escriure, Binitaref comença al serral de Son Marron i acaba al figueral Novell, i que, des de la paret mitgera fins al molí de vent, és la <i>comuna dels moradors</i> (ARM AA 53/24, f. 73v).</p>
<p><i>Figueral Novell</i> Segons el testimoni d'agost de 1796 de <i>Matheo Ferriol àlies Metge</i>, teixidor, veí de Sineu, de 71 anys i que no sabia escriure, Binitaref comença al serral de Son Marron i acaba al figueral Novell. Topònim de localització desconeguda, que s'hauria de situar a ponent de la paret divisòria (ARM AA 53/24, f. 73v).</p>

VELLA I NOVA TOPONÍMIA

Binitaref manté la seva fesomia, sense canvis notables, fins a principi del segle XIX. S'han documentat pocs establits antics, que es resumeixen en unes quatre quarterades (1578-1579) i tres quarterades més, relacionades amb l'establiment del molí d'en Gorrea (1661-1712). Així, la primera reducció significativa afecta unes 52 quarterades, entre els anys 1818-1858, a la part de llevant de la possessió i a prop del poble (sobretot, a les terres de Son Feina i de Son Ratet), juntament amb les terres de Son Costa (31 quarterades, el 1858).

Les segregacions definitives es duen a terme des de final del segle XIX, probablement després de 1894, i especialment durant el segle XX. Els diferents establiments no només mantenen el genèric de Binitaref, sinó que també van configurant una toponímia nova.

La propietat matriu acaba essent objecte d'una segregació amb cinc grans peces: els que anomenarem establits de Binitaref, Binitaref d'en Miquel de Son Tell, Binitaref d'en Toni de Son Xotano, Binitaref d'en Pere Antoni de Son Suau i Binitaref dels germans Ferrer. Significativament, la major part d'aquestes compravendes foren efectuades per amos o arrendadors de possessions properes.

<p><i>Son Feina</i> Topònim actual de terres segregades, a tocar del camí de Sineu a Palma, abans de 1858. Actualment, abasta 16 topònims específics de Son Feina i 16 més amb el genèric <i>sa Rota de...</i> L'any 1860, el Nomenclator d'Espanya registra el topònim <i>Son Féina Casas de labor</i>, a 0,9 quilòmetres del poble, sense edificis habitats. El 1871, arran de les obres efectuades al camí de Ciutat, apareix el topònim <i>Son Feina: la finca llamada son Feina de pertenencia del predio de Binitaref</i> (GRIMALT, 2003: 181).</p>
<p><i>Son Costa</i> Terres que apareixen com a peça separada de Binitaref els anys 1858 i 1864, amb el topònim <i>Binitaref</i>, propietat d'Antoni Real i Amengual, amb 31 quarterades, 2 quartons i 60 destres. El topònim actual <i>Son Costa</i>, dins Binitaref, és un nom relativament recent (principi del segle xx), relacionable amb els Costa de Serritxola. Actualment, l'àmbit de <i>Son Costa</i> abasta unes 30 quarterades (núm. 63-73), que inclouen ses Coves (núm. 74). <i>Son Costa</i> se situa a llevant de Binitaref i a migjorn del camí de Sineu a Costitx, entre <i>Son Ratet</i> i <i>Son Feina</i>. Hi ha coves d'època talaiòtica.</p>
<p><i>Son Macip</i> Topònim documentat l'any 1864 com can Masip. Actualment, se situa en el nucli urbà de Sineu, a causa del creixement del poble. El 10 de maig de 1909, s'informa de la defunció del «<i>vecino de Sineu Antonio Quetglas Halomar [sic], que vivía en el predio llamado Son Masip</i>» (<i>Gaceta de Mallorca: diario de la tarde</i>, núm. 580, 10 de maig de 1909, pàg. 2). Quant a la urbanització de <i>Son Macip</i>, s'executà cap a l'any 1933. Era d'Esteve Ribas, que la va fer establir a un amo de Biniamar, conegut amb el nom d'Amador de <i>Son Odre</i> (MULET, 1987: 222).</p>
<p><i>El Figueral Novell</i> Topònim documentat l'any 1864 que podria donar continuïtat al mateix topònim de l'any 1796.</p>
<p><i>Hort d'en Cañellas</i> Topònim documentat l'any 1864, amb diverses peces, que actualment s'haurien de situar dins <i>Son Feina</i> i dins <i>Son Ratet</i>.</p>
<p><i>Es Pati</i> <i>Es Pati</i>, ara la Bonanova (núm. 02), és un topònim situat dins el nucli urbà i que té l'origen en el nom el Patio, documentat l'any 1864. El 1869, es va urbanitzar la zona coneguda com <i>El Pati</i>, segons <i>Plano geométrico de una finca llamada els Patis del término de Sineu levantado el año 1869 á 10 de Mayo por D. Gaspar Mas [i Miralles Comelles (Montuiri, 1817-84)]</i>. El 1932 es va urbanitzar, dividir en solars i donar continuïtat al carrer Gerreria, la finca <i>Es Molinot</i>, segons projecte redactat per l'arquitecte Guillem Forteza i Pinya (Palma, 1892-1943) [per a més informació, vegeu VANRELL TORELLÓ, Joan (2014). «Creixement urbà de Sineu [1863-1944]». A: REAL, A. i VANRELL, J. (eds.). <i>I Jornades d'estudis Locals de Sineu</i>. Sineu: Ajuntament de Sineu, 301-329].</p>
<p><i>L'Era</i> Topònim documentat l'any 1864, que actualment coincidiria amb <i>Son Macip</i> / <i>Son Ratet</i> (núm. 03-04)</p>

<p><i>Son Ratet</i> Topònim actual que, com a nom genèric, agrupa fins a 26 petits establits, en gran part incorporats al nucli urbà de Sineu a causa del creixement del poble. Els establits tenen el seu origen abans de 1858. L'any 1864 apareixen diversos topònims, com, per exemple, <i>Hort o Sort d'en Cañellas</i>. A partir de Biel Florit (2007), és possible inferir l'establiment de Son Ratet a través del pagament de censos de l'any 1873.⁸ L'any 1900, s'esmenta el «barrio denominado Son Ratet de la villa de Sineu» (<i>El Áncora: diario católico-popular con censura eclesiástica</i>, núm. 4.642, 14 d'agost de 1900, pàg. 3).</p>
<p><i>Establits de Binitaref</i> Agrupació de 21 peces d'establits de la possessió mare, a la part de ponent de la paret divisòria assenyalada en el plànol de 1796. Sumen una extensió de 71 quarterades. Els nous topònims estan conformats pel genèric <i>Binitaref</i> + l'específic de propietat (núm. 75-95).</p>
<p><i>Binitaref d'en Miquel de Son Tell</i> Segregació de la propietat matriu de 37 quarterades.</p>
<p><i>Binitaref d'en Toni de Son Xotano</i> Segregació de la propietat matriu de 14 quarterades amb establits.</p>
<p><i>Binitaref d'en Perantoni de Son Suau</i> Segregació de la propietat matriu de 25 quarterades.</p>
<p><i>Binitaref dels germans Ferrer</i> Segregació de la propietat matriu de 40 quarterades.</p>

TOPONÍMIA ACTUAL

Hem recollit la toponímia actual mitjançant treball de camp i entrevistes a informadors,⁹ per, seguidament, traslladar-la a un plànol general, que hem dividit en diverses seccions per fer-ne la presentació gràfica.

Els noms de lloc s'agrupen en una sèrie d'àmbits, començant per topònims pròpiament urbans (núm. 01-02) i Son Macip (03-04). Segueixen, els establiments de Son Ratet, confrontants amb el camí de Costitx (05-28).¹⁰ A tocar de la carretera de

8 FLORIT FERRER, Gabriel (2007). «Protohistòria», 29 d'agost de 2007. <https://www.dbalears.cat/opinio/2007/08/29/150336/protohistoria.html>

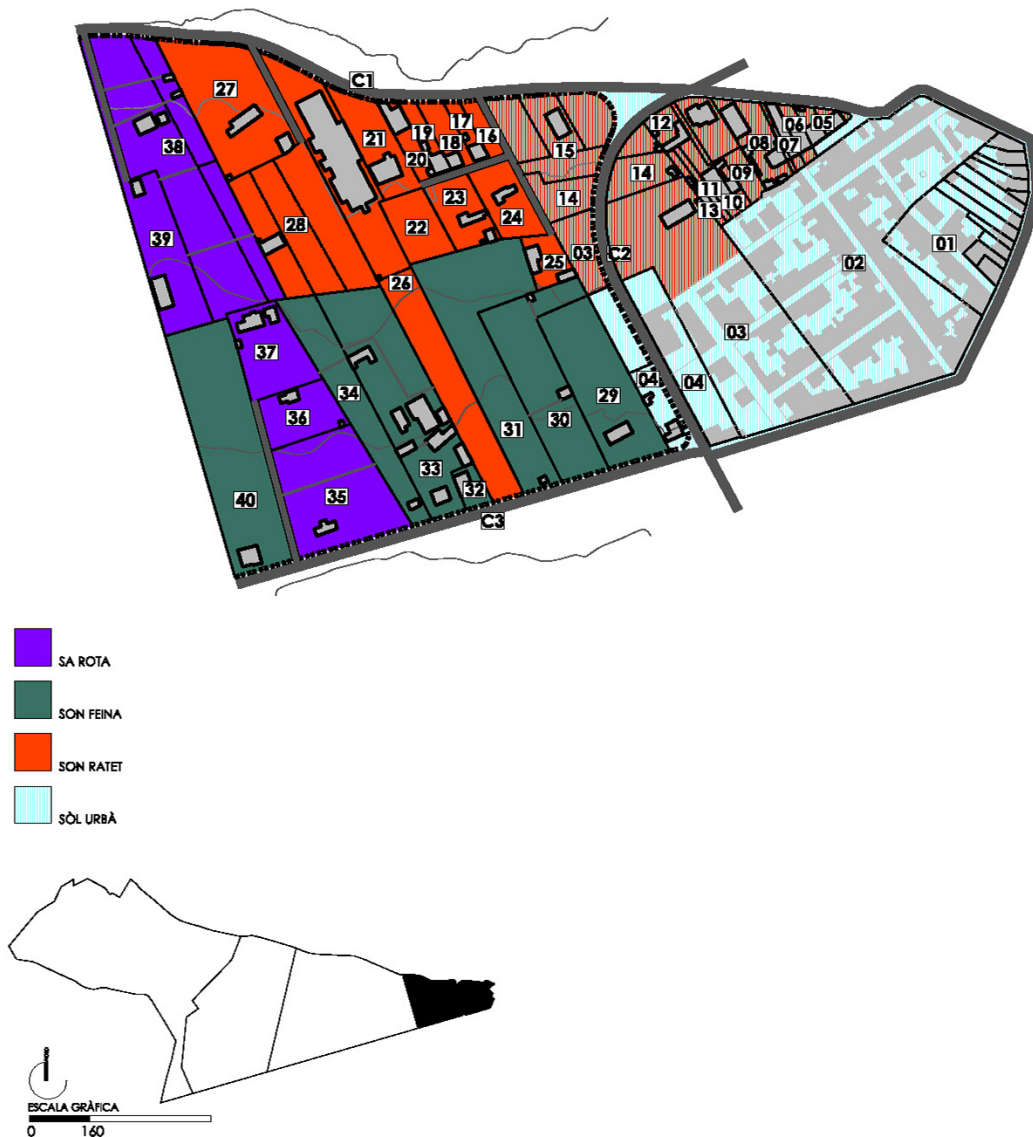
9 Els informadors (i la data de l'entrevista) són els següents: Pedro Ramis i Gili de Son Costa (Sineu, 1942) [07/06/2019]; Antoni Pons i Martí d'Orient (Orient, Bunyola, 1936) [07/06/2019]; Joana Maria Tugores i Sampol Ferruella (Sineu, 1947) [10/06/2019]; Inés Florit i Jaume Aínés (Sineu, 1948) [15/06/2019]; Catalina Ramis i Munar de ca ses Bernades (Sineu, 1954) [15/06/2019]; Josep-Lluís Fuster i Cifre de can Molines (Palma, 1957) [19/06/2019]; Jaume Ferriol i Niell Curolla (Sineu, 1948) [19/06/2019]; Magdalena Munar i Roig Caragol (Sineu, 1966) [19/06/2019]; Catalina Fuster i Vanrell Pou (Sineu, 1970) [25/06/2019]; Gabriel Font i Ferragut Confit (Sineu, 1936) [27/06/2019]; Antoni Ferrer i Perelló de Binitaref (Sineu, 1953) [04/07/2019]; Catalina Ferrer i Perelló de Binitaref (Sineu, 1956) [10/07/2019]; Jaume Vanrell i Martorell Parreta (Sineu, 1950) [05/08/2019]; Maria Gelabert i Bergas Margoia (Sineu, 1969) [19/08/2019]; Guillem Munar i Rebassa de son Suau (Sineu, 1956) [02/09/2019]; Magdalena Niell i Ferriol de son Tell (Sineu, 1946) [05/09/2019].

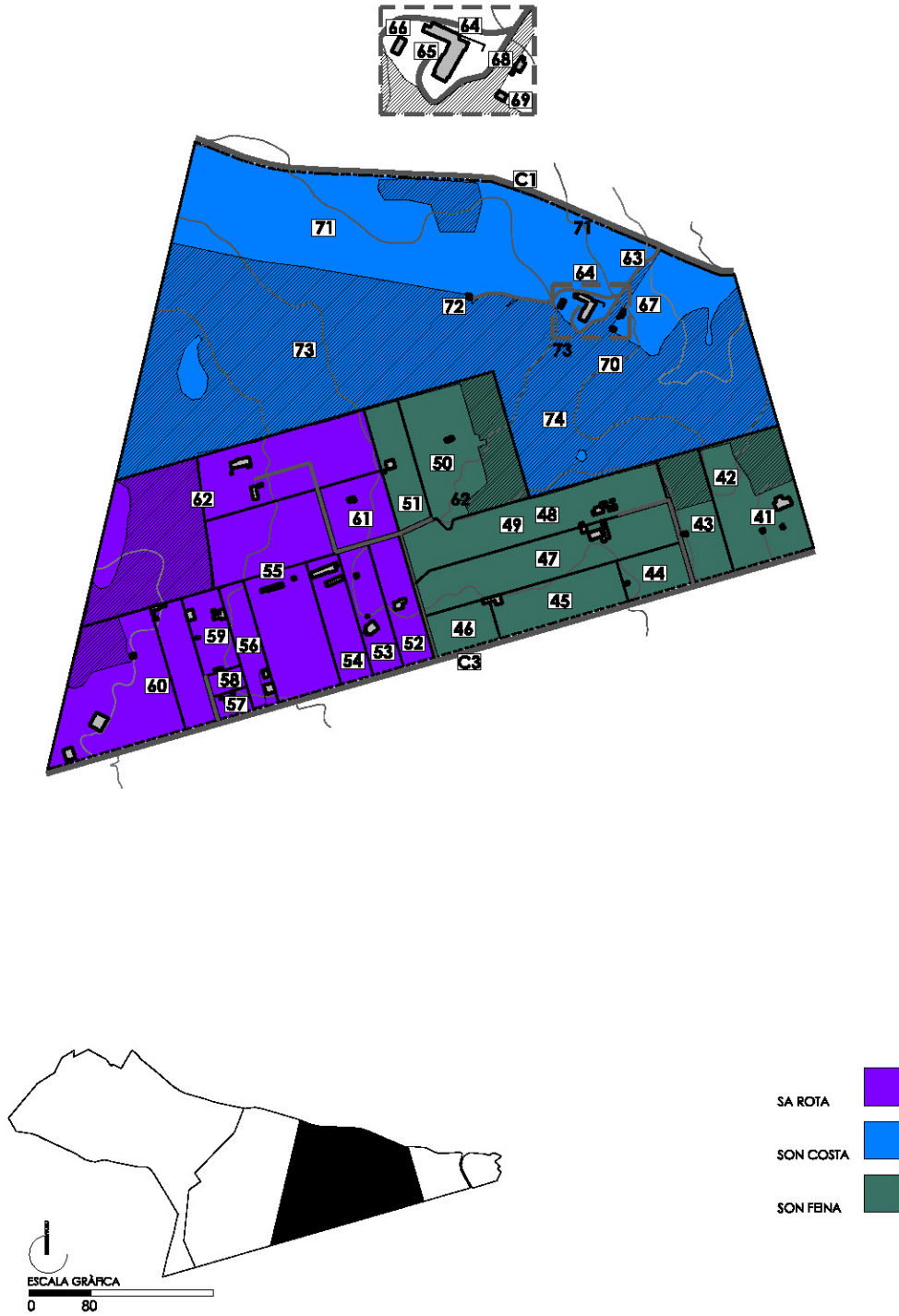
10 En els establiments de Son Ratet, hi ha tres atzucacs, carrerons sense sortida, amb una agrupació de cases, dos dels quals ja entren en la trama urbana actual. Un té accés des del camí de Costitx, davant l'antic escorxador municipal, i al nomenclàtor urbà té el nom de carrer de Son Ratet (inclou els topònims núm. 05-08); el segon té accés des del carrer de Llebeig, que també apareix al nomenclàtor amb el nom de carrer de Son Ratet (inclou els topònims núm. 03, 09-11 i 13); tots dos cauen dins el nucli urbà. El darrer, amb accés des del camí de Costitx, té el rètol *Calle Son Ratet* i inclou els topònims núm. 16-25, ja està en zona rústica.

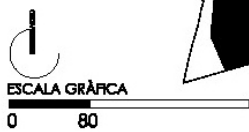
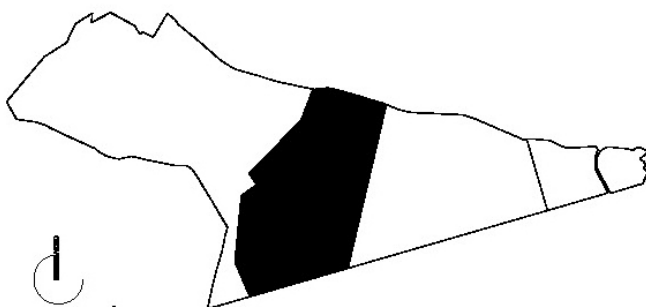
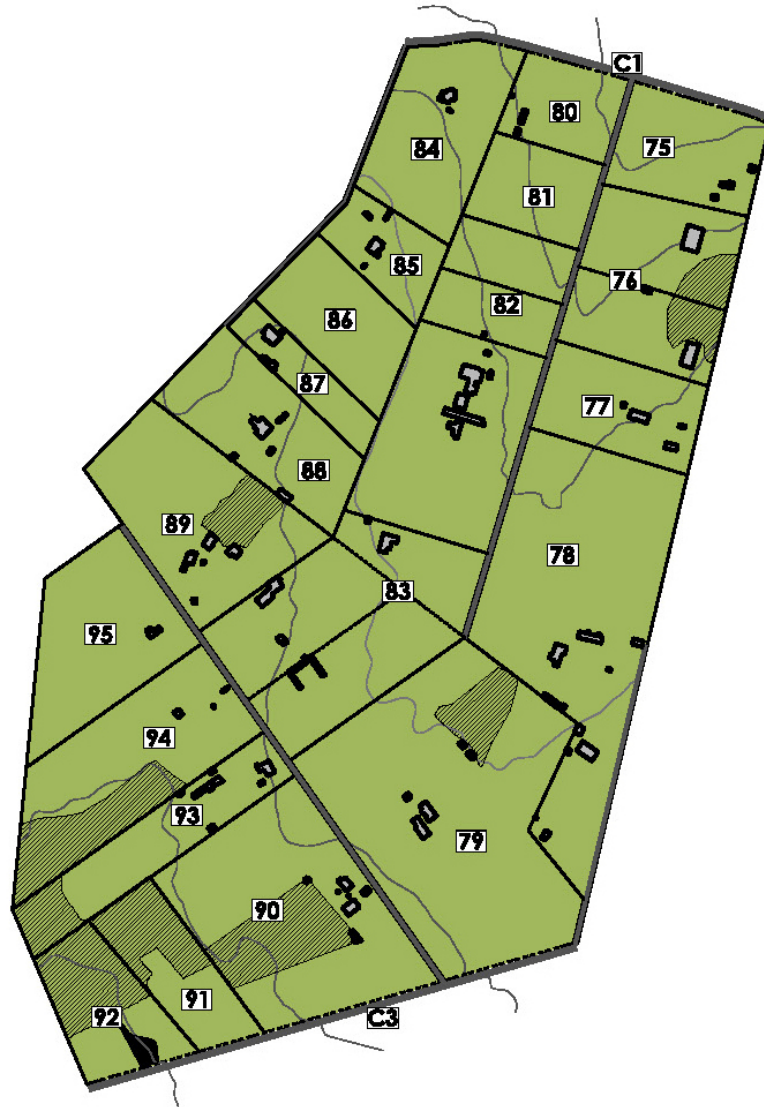
Sineu a Palma, hi ha els establits i les rotes de Son Feina (29-62),¹¹ mentre que, a la part del camí de Costitx, hi ha Son Costa, amb els seus topònims interiors (63-74).

Cap a ponent, segueixen els establits de Binitaref (Binitaref + l'específic de propietat) (núm. 75-95). A continuació, les 37 quarterades de Binitaref d'en Miquel de Son Tell, identificables amb Binitaref Nou (96-116), a tocar amb Son Marron i el terme de Llorito (sa Raia, núm. 98). Seguidament, 14 quarterades de Binitaref d'en Toni de Son Xotano (117-121) i 25 quarterades de Binitaref d'en Pere Antoni de Son Suau (122-130). Finalment, a l'extrem nord occidental, hi resten les 40 quarterades de terra de Binitaref d'en Toni Ferrer, identificable amb Binitaref Vell, amb els seus topònims interiors (131-167).

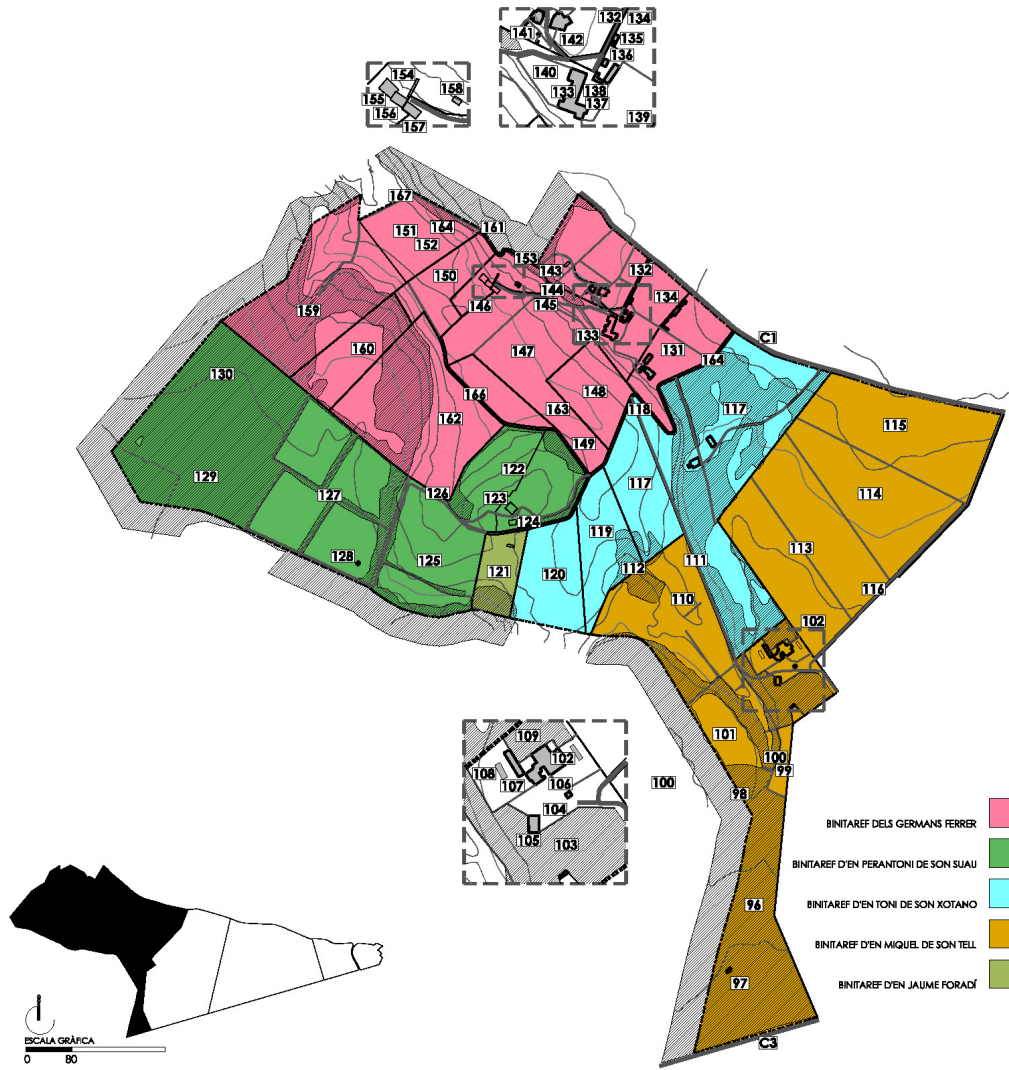
11 Hi ha dues zones de rotes (núm. 35-39 i 52-62) dins aquest àmbit que ja apareixen al plànol de Moreno y Ramírez (1858). A l'Arxiu Municipal, hi ha un *Plano parcelario de se Rota de Can Real* (31 x 29 cm, s/d), que correspon a la parcel·lació en cinc lots de la finca matriu de 16 quarterades i 378 desres (a una de les unitats resultants, inclou el nom del comprador i la data de 1946). La finca matriu correspon a les finques núm. 380 i 387 del plànol parcel·lari de 1858, propietat dels germans Antoni i Domingo Riutort i Font.

BINITAREF + ESPECÍFIC DE PROPIETAT

TOPÒNIMS

1. Es Molinot
2. Es Pati (ara, la Bonanova)

SON MACIP

3. Son Macip (ara, Son Ratet de Can Vila)
4. Son Macip/Can Polla (ara, Can Segall)

SON RATET

5. Son Ratet d'en Caramina
6. Son Ratet d'en Joan Rostit (ara, de na Lluïsa de Son Tell)
7. Son Ratet d'en Perico Contí (ara, de na Margalida Xulla)
8. Son Ratet d'en Vicenç (ara, de na Catalina Contina)
9. Son Ratet d'en Tomeu Calvó
10. Son Ratet d'en Pep Boira (ara, d'en Joan Biniali)
11. Son Ratet de na Maria de son Pere
12. Son Ratet de na Concepció Donada (ara, de na Catalina de ca ses Bernades)
13. Son Ratet d'en Tomeu Boira (ara, d'en Sion Comelles)
14. Son Ratet de n'Antònia Mestre
15. Son Ratet de sa Senyora Frau
16. Son Ratet d'en Biel Sabateret
17. Son Ratet d'en Jaume Mies
18. Son Ratet de na Maria Panerera
19. Son Ratet d'en Toni Pera
- Son Ratet d'en Biatriu
20. Son Ratet d'en Joan Bubo
21. Son Ratet d'en Rafel Vellana
22. Son Ratet d'en Toni Vellana
23. Son Ratet d'en Cifre
24. Son Ratet d'en Joan Tòfol

25. Son Ratet d'en Joan Tòfol
26. Son Ratet des Puputs
- Sa Fàbrica de Confitures
27. Son Ratet de n'Àngela Sabatereta
28. Son Ratet de na Xisca de sa Rota

SON FEINA

29. Son Feina d'en Pep Gomila
30. Son Feina d'en Perantoni Burot
31. Son Feina d'en Pelea
32. Son Feina de ses Amadores
33. Son Feina d'en Jaume Beco
- Sa Granja
34. Son Feina d'en Rafel Pou
35. Sa Rota d'en Joan de Defla
36. Sa Rota d'en Francisco Boira (ara, de n'Ainés)
37. Sa Rota des capellà Dionís
38. Sa Rota d'en Jaume Dionís
39. Sa Rota d'en Biatriu Eixorc (ara, d'en Toni Foradí)
40. Son Feina d'en Jaume Curolla
- Sa Vaqueria
41. Son Feina d'en Morret de Son Xotano
42. Clot d'en Sóller
43. Son Feina d'en Sóller
44. Son Feina de na Maria Mosca
45. Son Feina de can Morro
46. Son Feina des Potecari Llull
47. Son Feina d'en Miquel Calvó
48. Son Feina d'en Jaume de Son Riera (ara, d'en Domingo Mulet)

49. Es Clot d'Argila
50. Son Feina des Menescal Foradí (ara d'en Rafel Curolla)
51. Son Feina de cas Ferruell
52. Sa Rota de sa Bissarra
- Ca sa Sorda
53. Sa Rota d'en Miquel Capsibo
54. Sa Rota d'en Biel Terrola
55. Sa Rota des Menescal Graó
56. Sa Rota de na Marquesina
57. Sa Rota de n'Agustín es Sergent
58. Sa Rota d'en Toni Taló
59. Sa Rota de na Margalida Margoia
60. Sa Rota de Can Real (ara, d'en Pep Comes-de-ca / Campo de tiro Príncipe de España)
61. Sa Rota de Can Real (ara, de na Maria Xulla)
62. Sa Rota de Can Real (ara, d'en Miquel Morret)

SON COSTA (30 QS)

63. Camí de ses Cases
64. Ses Cases de Son Costa
65. Sa Cisterna
66. Es Colomer i es Galliner
67. Sa Tanca des Jardí
68. Es Porxo
69. S'Aljub
70. Davant ses Cases
71. Ses Oliveres
72. Sa Soll de ses Truges
73. Sa Pleta
74. Ses Coves (sa Cova des Moros, sa Cova de sa Trona)

BINITAREF

75. Binitaref de na Maria Tarongí (abans, de Can Copinyes)
76. Binitaref d'en Domingo Tarongí (abans, de Can Copinyes)
77. Binitaref d'en Llorenç Mena
78. Binitaref d'en Toni Brull
79. Binitaref de Can Graó
80. Binitaref de na Maria Foradina
81. Binitaref d'en Toni Foradí
82. Binitaref d'en Biel Confit
83. Binitaref d'en Miquel Gorilla
84. Binitaref d'en Toni Fic
85. Binitaref de Cas Saler
86. Binitaref d'en Toni Cardín
87. Binitaref d'en Toni Moreno
88. Binitaref d'en Biel Vellana
89. Binitaref d'en Toni Castanyer
90. Binitaref d'en Toni de Son Real (ara, de n'Antònia Martorella)
91. Binitaref d'en Francesc Castell (ara, de n'Antònia Martorella)
92. Binitaref d'en Biel Castell (ara, de n'Antònia Martorella)
93. Binitaref d'en Toni Brull
94. Binitaref d'en Miquel Florit
95. Binitaref d'en Molines

BINITAREF D'EN MIQUEL DE SON TELL (37 QS)

96. Sa Pleta
97. Sa Caseta des Caçadors
98. Sa Raia
99. S'Hort
100. Es Pou

101. Sa Vinya
102. Ses Cases
103. S'ullastrar
104. S'Era
105. Es Safareig
106. Sa Carrera
107. Es Sestadors
108. S'Aprés
109. Es Corral de ses Figueres de Moro
110. Es Comellar
111. Es Camí des Comellar
112. Es Turó
113. Ses Tanques de ses Figueres
114. Ets Ametlerets
115. Es Pinaret
116. Es Camí des Pinaret

BINITAREF D'EN TONI DE SON XOTANO (14 QS)

117. Binitaref d'en Toni Manyo
118. Sa Bassa
119. Binitaref de n'Arnau Manyo
120. Binitaref de n'Esteve Manyo
121. Binitaref d'en Jaume Foradí

BINITAREF D'EN PERE ANTONI DE SON SUAU (25 QS)

122. Sa Pleta
123. Sa Caseta
124. Sa Vaqueria
125. Es Sementer
126. Es Xaragall

127. Ses Tanques dets Ametlers

128. Sa Barraca

129. Sa Garriga

130. Es Redol de ses Alzines

BINITAREF DELS GERMANS FERRER (40 QS)

131. Binitaref de na Joana Marinera

132. Es Camí de ses Cases

133. Ses Cases de Binitaref

134. Es Pletó

135. Ses Trugeres / Ses Parideres

136. S'Aljub

137. Sa Cisterna

138. Sa Clastra

139. Sa Tanca de davant Ses Cases

140. Es Corral de ses Figueres de Moro

141. Binitaref de na Catalina Ferrer (s'Ensofrador i ses Solls)

142. S'Era

143. Es Porxo Baix

144. Sa Cova de ses Ovelles

145. Sa Costa de s'Hort

146. S'Hort

147. Es Sementer Gran

148. Ses dues Quarterades

149. Sa Rota

150. Sa Vinya

151. Es Sementer des Pouet

152. Es Pouet

153. Es Pou

- 154. Canaleta
- 155. Safareig Gran
- 156. Safareig Petit
- 157. Safareig Mitjancer
- 158. Sa Caseta de s'Hort
- 159. Son Gri de na Catalina Ferrer
- 160. Son Gri de na Miquela Ferrer
- 161. Fites de sa Bardissa amb Sa Casa Baixa
- 162. Es Sementer de na Miquela
- 163. Es Xaragall
- 164. Es Solc Obert / Torrentera de Santa Rita
- 165. Es Camí de Son Suau
- 166. Es Camí des Pouet
- 167. Es Camí de Son Gri
- C1 camí/carretera de Sineu a Palma (Ma 3011)
- C2 camí vell de Sineu a Costitx
- C3 vial de circumval·lació

BIBLIOGRAFIA

BARCELÓ, M. (1984). <i>Sobre Mayûrqa</i>. Museu de Mallorca, Quaderns de Ca la Gran Cristiana, 2.	Gran Enciclopèdia de Mallorca. Promomallorca Ed.
BARCELÓ, M., CARBONERO, MA, MARTÍ, R., ROSSELLÓ-BORDOY, G. (1986) <i>Les aigües cerçades. Els qanât de l'illa de Mallorca</i>. Institut d'Estudis Baleàrics.	GRIMALT VIGO, F. (2003). <i>L'eix de Sineu</i>. Consell de Mallorca.
BERARD, Gerónimo de (1983). <i>Viaje a las Villas de Mallorca 1789</i>. Ajuntament de Palma.	MULET RAMIS, B. (1987). <i>Història dels carrers i places de Sineu</i>. Gràfiques Miramar.
GINARD BUJOSA, A., RAMIS PUIG-GRÒS, A. (2008) <i>Toponímia històrica i territori. Benigalip, Manresa, Llorito, Lloret</i>. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Universitat de les Illes Balears, Biblioteca Miquel dels Sants Oliver, 32.	MULET RAMIS, B., ROSSELLÓ VAQUER, R., SALOM SANCHO, JM (2001). <i>Ja està fet Sineu (segle XVII)</i>. Ajuntament de Sineu.
	MULET I RAMIS, B., VALERO I MARTÍ, G., SASTRE I BALAGUER, J. (2010). <i>Les possessions de Sineu. Història i patrimoni</i>. J. J. de Olañeta.

RAMIS PUIG-GRÒS, A. ROSSELLÓ BORDOY, G. (2008). Toponímia precatalana a Llorito. A: BASSA MARTÍN, R., PLANISI GILI, H., VALLÈS MORAGUES, A. (coords.). *XX Jornada d'Antroponímia i Toponímia. La Real*. Universitat de les Illes Balears, Govern de les Illes Balears, 117-147.

VANRELL I TORELLÓ, J. (2015). Visures. El terme municipal i la seva delimitació (1889). *Díngola*, 16, 53-55.

VANRELL I TORELLÓ, J. (2017). Visures. Creus de terme. La Creu d'En Pastor (1883-86). *Díngola*, 24, 53-55.